

fase der begyndte med Solidarnosc, og blev afsluttet med militærkuppet. Det er ret usædvanligt at ofre så meget opmærksomhed på partiet, men Staniszki's analyse synes at vise, at der er grund til det.

Det ulmer stadig i den polske undergrund, og de to bøger giver en fremragende baggrund, hvis man ønsker at tage pejlinger af, hvordan udviklingsmønstret for et nyt oprør kan tænkes at tage form. Staniszki skrev sin konklusion 14 dage før militærkuppet, og noget lignende gælder for Touraine. Der er derfor behov for nogle korrektioner, og der står en del ubesvarede spørgsmål tilbage. Først og fremmest karakteren af den nye regimeform og spørgsmålet om udviklingen i PZPR. Men selvfølgelig også oppositionens opfattelse – på det politiske og ideologiske plan – af den nye situation, der blev indledt i december 1981.

Knud Erik Jørgensen

Ragnar Waldahl, *Kommunikasjon og politisk deltagelse*, Oslo: Universitetsforlaget, 1982. 309 s., 118,00 N.Kr.

Massemediene er det almindelige menneskes vigtigste informationskilde om det, som sker i samfundet. Massemediene har en dagsordensættende funktion, og medierne giver folk et diskussionsgrundlag, som de kan benytte i samvær med andre.

Med udgangspunkt i sådanne betragtninger over massemediernes væsentligste funktioner diskuterer Ragnar Waldahl i sin bog en række problemer, som knytter sig til den almindelige vælgers deltagelse i samfundets kommunikationsprocesser. Bogens kapitler, der tildels er tidligere offentliggjorte arbejder, behandler således vælgernes deltagelse i politisk kommunikation, holdningerne til det politiske indhold i de norske massemedier samt, hvordan deltagelse i politisk kommunikation påvirker præferencer ved valgene.

Det empiriske materiale, der i bogen er benyttet til at belyse de nævnte problemstillinger, er indsamlet inden for det norske valgforskningsprogram ved Institutt for samfunnsforskning i Oslo, hvortil et panel blev interviewet i 1965 og i 1969 både før og efter valget, samt efter valget i 1973. Dataene giver altså mulighed for at se på ændringer over tid.

Waldahl tager udgangspunkt i, at udviklingen på medieområdet i dette århundrede kan betegnes som en kommunikationsekspllosion. At denne udvikling langt fra er afsluttet end ikke for dette århundrede, hvorfor vi kan forvente en lang række nye samspil, ændrer ikke ved relevansen af de konklusioner, som Waldahl stiller op. Man kan eventuelt stille spørgsmålstejn ved prediktionsværdien af konklusionerne idet den fortsatte teknologiske udvikling og den deraf følgende ændring også for mulighederne for politisk kommunikation sandsynligvis vil medføre ændringer også for det samspil, som foregår mellem politik, massemedier og vælgere.

Men denne eventuelle udvikling har endnu ikke gjort de konklusioner, som Waldahl når frem til, irrelevante. Lad os derfor se nærmere på konklusionerne.

fase der begyndte med Solidarnosc, og blev afsluttet med militærkuppet. Det er ret usædvanligt at ofre så meget opmærksomhed på partiet, men Staniszki's analyse synes at vise, at der er grund til det.

Det ulmer stadig i den polske undergrund, og de to bøger giver en fremragende baggrund, hvis man ønsker at tage pejlinger af, hvordan udviklingsmønstret for et nyt oprør kan tænkes at tage form. Staniszki skrev sin konklusion 14 dage før militærkuppet, og noget lignende gælder for Touraine. Der er derfor behov for nogle korrektioner, og der står en del ubesvarede spørgsmål tilbage. Først og fremmest karakteren af den nye regimeform og spørgsmålet om udviklingen i PZPR. Men selvfølgelig også oppositionens opfattelse – på det politiske og ideologiske plan – af den nye situation, der blev indledt i december 1981.

Knud Erik Jørgensen

Ragnar Waldahl, *Kommunikasjon og politisk deltagelse*, Oslo: Universitetsforlaget, 1982. 309 s., 118,00 N.Kr.

Massemediene er det almindelige menneskes vigtigste informationskilde om det, som sker i samfundet. Massemediene har en dagsordensættende funktion, og medierne giver folk et diskussionsgrundlag, som de kan benytte i samvær med andre.

Med udgangspunkt i sådanne betragtninger over massemediernes væsentligste funktioner diskuterer Ragnar Waldahl i sin bog en række problemer, som knytter sig til den almindelige vælgers deltagelse i samfundets kommunikationsprocesser. Bogens kapitler, der tildels er tidligere offentliggjorte arbejder, behandler således vælgernes deltagelse i politisk kommunikation, holdningerne til det politiske indhold i de norske massemedier samt, hvordan deltagelse i politisk kommunikation påvirker præferencer ved valgene.

Det empiriske materiale, der i bogen er benyttet til at belyse de nævnte problemstillinger, er indsamlet inden for det norske valgforskningsprogram ved Institutt for samfunnsforskning i Oslo, hvortil et panel blev interviewet i 1965 og i 1969 både før og efter valget, samt efter valget i 1973. Dataene giver altså mulighed for at se på ændringer over tid.

Waldahl tager udgangspunkt i, at udviklingen på medieområdet i dette århundrede kan betegnes som en kommunikationsekspllosion. At denne udvikling langt fra er afsluttet end ikke for dette århundrede, hvorfor vi kan forvente en lang række nye samspil, ændrer ikke ved relevansen af de konklusioner, som Waldahl stiller op. Man kan eventuelt stille spørgsmålstejn ved prediktionsværdien af konklusionerne idet den fortsatte teknologiske udvikling og den deraf følgende ændring også for mulighederne for politisk kommunikation sandsynligvis vil medføre ændringer også for det samspil, som foregår mellem politik, massemedier og vælgere.

Men denne eventuelle udvikling har endnu ikke gjort de konklusioner, som Waldahl når frem til, irrelevante. Lad os derfor se nærmere på konklusionerne.

Bogens tema er begrænset til modtagersiden i kommunikationsprocessen, og det er således vælgeren i kommunikationssamfundet, der er gjort til genstand for analyse.

Med hensyn til vælgerens deltagelse i politisk kommunikation, så når Waldahl frem til, at det er en almen aktivitet, som engagerer et betydeligt flertal af den norske befolkning. Både radio/TV og aviser anvendes til politisk information. Tallene for 1973 viser, at aviserne anvendes mindst lige så meget som radio/TV. Desværre er der ikke sondret mellem de to ærmedier i tabellerne, hvilket er beklageligt, idet man fra andre lande ved, at der er store forskelle i brugen af disse medier til politisk information.

I oplægget til analysemodellen sonder Waldahl mellem »mulighedsstrukturen« og »motivationsstrukturen«, hvor førstnævnte angiver de muligheder, folk har til deltagelse set på baggrund af deres position i samfundet, mens sidstnævnte fortæller, hvorledes fælles holdninger og interesser motiverer til deltagelse. Udover urbanisering og region indgår i mulighedsstrukturen individuelle ressourcer, som uddannelse, alder og køn. Mere spændende er operationaliseringen af motivationsstrukturen, hvor der sondres mellem 1) politisk information, 2) lokalister versus kosmopolitter og 3) fremmedgjorte versus ikke fremmedgjorte.

Sammenlignet med danske tal for 1973 var medieaktiviteten lavere i Norge end tilfældet var i Danmark, selv om 60 pct. følger valgkampen regelmæssigt gennem mindst 2 medier. Politisk diskussion forekommer næsten lige så hyppigt, mens deltagelse i politiske møder var lav (omkring 9-10 pct.) ved alle de tre analyserede valg.

Kvinder og folk med lav uddannelse deltager systematisk mindre i politisk kommunikation end gennemsnittet, mens mænd og folk med højere uddannelse generelt deltager mere. Men placeringen i mulighedsstrukturen forklarer tilsammen kun en meget begrænset del af variationerne i deltagelsen i politisk kommunikation. Placeringen i motivationsstrukturen forklarer mere end baggrundsfaktorerne, især den politiske viden øger forbruget af massemedier. Fremmedgørelse forklarer en del af variationen på diskussionsdeltagelse, mens lokalisme-kosmopolisme viser beskeden sammenhæng med kommunikationsaktivitet. Sammenfattende så er det dem, som på forhånd har de bedste forudsætninger for politisk aktivitet, som deltager mest i politisk kommunikation.

I et kapitel om holdningerne til medierne politiske indhold viser det sig, at nordmændene stort set er godt tilfredse med de store massemedier, selv om omkring 20 pct. var utilfredse med henholdsvis radio/TV og aviserne, og i et selvstændigt afsnit med en særdeles grundig detailanalyse konkluderes, at forbruget af massemedierne sammen med uddannelsesniveau er det, der bedst kan forklare fælles deltagelse i politisk diskussion. Massemedierne leverer råstoffet og sætter dagsordenen for diskussionen.

Hvor meget påvirker så alt dette, hvad man stemmer ved valget? Ifølge Waldahls analyser som stopper ved 1973-valget - ikke ret meget! Dog mest for dem, der ikke føler sig knyttet til et bestemt parti, og med en fortsat svækkelse af partitilknytningen vil mediernes og kommunikationens effekt sandsynligvis øges.

I dette kapitel advares mod, at man ensidigt anvender et mål for »hvor meget« den enkelte deltager i politisk kommunikation, idet relativ beskeden deltagelse

ikke udelukker en påvirkning af væsentlig betydning for den enkeltes valgadfærd.

»Kommunikation og politisk deltagelse« indeholder en lang række væsentlige oplysninger om det norske samfund - oplysninger som umiddelbart opfordrer til sammenligning med de andre nordiske lande.

Waldahls bog er velskrevet og den indeholder et overblik over problemer og muligheder, som gør den til interessant læsning, også for den, der ikke af strengt faglige grunde er nødt til at læse den. Dog vil de deltajerede analyser af samspillet mellem de forklarende faktorer blandt andet med anvendelse af multipel klassifikation, være en hindring for at bogen bliver til almen læsning, men netop disse analyser gør den anbefalelsesværdig for dem, som kender problemerne i forvejen.

Karen Siune